

de skor

vwg. texel 1985 no. 4

Liesbeth Dijkman

De Skor, orgaan van de VWG-Texel. 4e jaargang nr.4

INHOUD

-Programma	73
-Zeetrekverslag	74
-De zuidelijke Texelse duinen als broed- gebied voor eenden	77
-Van niets tot Skor	85
-De trek van de visarend over Texel	86
-Waarnemingen nr.22	91

PROGRAMMA

Vrijdag 30 augustus: excursie bij de Mokbaai en de Horsmeertjes. Vertrek 19.30 u. vanaf de uitkijkpost bij de Goul.

Donderdag 3 oktober: dia-lezing over de vogels van Nieuw Zeeland door Mardik Leopold. aanvang 20.00 u. in de Oude ULO.

Zaterdag 19 oktober: simultaantelling rond het Marsdiep. Dit najaar willen we eens bekijken hoe de trek over het Marsdiep gaat. Gebruiken de vogels de Razende Bol of gaan ze rechtstreeks naar Den Helder? We willen naast de Kampeersnol-telling ook 2 of 3 telposten langs het Marsdiep inrichten: op de Hors bij paal 8 (met zicht op de Razende Bol), bij de Joost Dourleinkazerne bij de Mokbaai, en eventueel op het Horntje of bij de Horspolders.

Een verslag van de simultaantelling op 27-10-'84 wordt gepubliceerd in de volgende Skor.

Teldata trektellen op de Kampeersnol: 10 en 24 augustus, 7 en 21 september, 5 en 19 oktober, 2 en 16 november. Op 5 oktober willen we de hele dag tellen. Op de andere dagen tellen we van een half uur voor zonsopgang tot 12.00

ZEETREKVERSLAG 14 MEI-26 JULI.

Tijdens deze twee en een halve maand hebben de vaste tellers het rustig aan gedaan, slechts 26½ uur werd over zee gekeken, met als dieptepunt drie uur in de hele maand juni! Het zeetrekverslag heeft deze keer dus niet te lang te zijn, hetzelfde geldt voor de inleiding.

MEI EN JUNI

Er trokken nog slechts enkele duikers langs; één daarvan was een fraaie parelduiker die op 18-5 neerstreek voor de telpost. Vier noordse stormvogels vlogen op 17-5 mee met een kotter. Ook de Jan van Gent werd maar weinig gezien (hooguit 6 in een uur). Op 28-5 passeerde het laatste groepje rotganzen van dit voorjaar: 10 N. In juni werden tweemaal bergeenden op ruitrek gezien (op 22-6 31 eerst uit west komend, vervolgens noordwaarts vliegend en op 24-6: 2 N.) Kuifeenden trokken langs op 14-5: 12 N in 1 uur. Van beide zeeëenden werden geen grote aantallen meer gezien, bovendien werd er een tamelijk inconsequente vliegrichting op na gehouden: zwarte zeeëend 18-5: 261 Z en 23-5: 300 N. Late middelste zaagbekken vlogen langs op 28-5: 3 N. In mei viel op 2 dagen nog behoorlijke steltloper trek te bewonderen van o.m. de rosse grutto (14-5: 20 N), kanoetstrandloper (19-5: 11 N), drieteenstrandlopers (14-5: 41 N en 19-5: 61 N) bonte strandloper (14-5: 57 N en 19-5: 20 N), en ook nog een oeverloper N op de 19e. Diezelfde dag werden ook nog twee kleine jagers waargenomen.

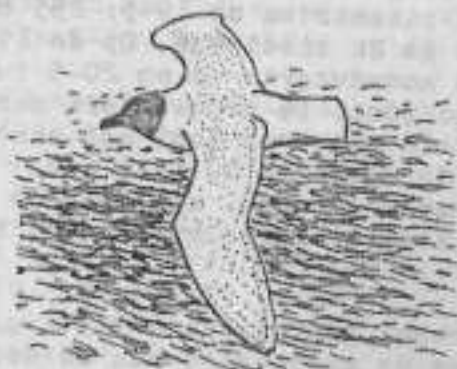

Kokmeeuwentrek van geringe omvang betrof vrijwel uitsluitend 2e kalenderjaar-vogels (20-5: 29 N.) Slechts één dwergmeeuw werd gezien (20-5: 1 2e kJ N.) De meeste Noordse dieven passeerden op 19-5: 255 N., waarvan 58 Noordse sterns en 24 visdieven. Op de 19e vlogen ook nog 6 dwergsterns noordwaarts en op 20-5 twee zwarte sterns naar het noorden. De grote stern was het talrijkst in de laatste week van juni met sterke foerageertrek op o.m. de 23e: 284 Z. in 1 uur. Drie roofvogels werden gezien, alledrie op 19-5: 1 wespindief uit zee, 1 bruine kiekendief uit zee en 1 boomvalk N.

JULI

De fuut werd tweemaal gezien, op 8-7 2 N en op 9-7 weer 2 Z. Leuk was de waarneming van de Noordse pijlstormvogel op 18-7 die langevloog naar zuid. Jan van Genten werden bijna in ieder uur gezien, echter nooit meer dan 5 in een uur. Op 26 juli foerageerden 6 aalscholvers in een groep meeuwen, sterns en Jan van Genten, later vlogen de aalscholvers gezamenlijk naar zuid. Twee keer twee blauwe reigers werden opgemerkt (9-7: 2 N en 18-7: 2 Z). Op 9 juli vond sterke zuidwaartse trek van zwarte zeeëenden plaats: 611 Z in 1 uur, ook in andere uren werden soms 100 of meer zwartjes gezien, en alleen op 26 juli vlogen grote zeeëenden (2 Z.) voorbij.

Ook in juli vormden steltlopers een belangrijk bestanddeel van de zeetrek-koek. De bontbekplevier werd twee keer gezien (9-7: 1 tp en 26-7: 22.), en op 9-7 vlogen alweer 3 goudplevieren naar zuid. Vrij sterke kiekentrek was te zien op 26 juli: 133 Z in 1 uur. Bonte strandlopers werden gezien op de 18e (21 Z.) en op de 26e (11 Z.), de eerste drieteenstrandlopers vlogen op de 26e voorbij. (5 N.), op dezelfde dag ook nog 3 krombekstrandlopers naar zuid. De meeste rosse grutto's passeerden ook op deze dag (16 Z, 1 N en 7 tp in 2 uur). Regelmatig trokken wulpen langs, de meeste op 10-7: 10 Z en 20-7: 8 Z, voorts vloog op 18-7 een regenwulp zuid. Op 26 juli werd bovendien doortrek vastgesteld van de watersnip (14 Z), tureluur (6 Z) en de oeverloper (11 Z).

Een zeldzamere soort werd gezien op de 18e, een adult zwartkopmeeuw zuid. Ook in juli werd maar één dwergmeeuw waargenomen (13-7: 1 adult Z). De kokmeeuw was zoals gewoonlijk in de zomermaanden de talrijkst doortrekkende meeuw, waarvan een drietal trekgolfsjes werd geregistreerd; de eerste op 13-7: 246 Z in 2 uur (waarvan 245 adult), de tweede en meest omvangrijke op 18-7: 791 Z in 2 uur (hieronder 44 juv.) en de laatste op 26 juli: 212 Z in 2½ uur, en opnieuw was het aandeel eerste kalenderjaar-vogels toegenomen: nu 57 1e kj.'s tegen 151 adult, en 4 2e kj.'s. Grote mantelmeeuwen werden nog niet veel gezien, kleine mantels des te meer, met de meeste op de 26e (74 Z, 11 N en 26 tp.). De eerste en enige dag met trek van 'Noordse dieven' was de 26e met 448 Z in 2½ uur (w.o. 47 visdieven). Op 18 juli werden de eerste jonge grote sterns gezien en op 21 juli vlogen maar liefst 644 grote sterns zuid in 1 uur. Alleen op 20 juli werden dwerg- en zwarte sterns gezien, respectievelijk: 8 en 3 Z. Tenslotte vloog opnieuw de 26e een juveniele bruine kiekendief zuidwaarts.

Frits-Jan Maas

DE ZUIDELIJKE TEXELSE DUINEN ALS BROEDGEBIED VOOR EENDEN.

INLEIDING.

Iedere vogelaar die wel eens in de maanden maart, april of mei een bezoek heeft gebracht aan de duinen rond Den Hoorn zal gemerkt hebben dat hier nogal wat eenden te zien zijn. Dat geldt dan niet alleen het aantal exemplaren, maar vooral ook de verscheidenheid aan soorten. Het leek me wel aardig om hierover iets te schrijven voor de 'Skor', vooral omdat de broedgegevens van dit gebied in de archieven van het Staatsbosbeheer zitten. Dit laatste betekent namelijk dat ze, hoewel zeker geen 'staatsgeheim' vormen, bij velen onbekend zullen zijn.

KORTE GEBIEDSBESCHRIJVING

Wanneer we het hier over de zuidelijke Texelse duinen hebben bedoelen we daarmee het hele duingebied ten zuiden van het Jan Ayeslag, dat dus bestaat uit de natuurreservaten 'De Bollekamer' en 'De Geul'. Dit gebied vormt het natste duinterrein op Texel.

Het noordelijk deel is het oudste en minst vochtige streek hier komen uitgestrekte heidevelden in de valleien voor. De enige grote natte vallei in deze omgeving is het Grote Vlak. Deze vallei is in 1880/81, evenals het zuidelijk gelegen Pompevlak, door de aanleg van de Moksloot ontwaterd. In 1956 is dit terrein ingericht als waterwingebied, waartoe de Moksloot weer werd afgedamd zodat de valleien opnieuw nat werden. Het voert te ver om hier verder in te gaan op het wel en wee van het waterwingebied. In ieder geval kan gezegd worden dat het hier na aantal jaren rond 1970, waarin de grondwaterstand meestal te laag was, de afgelopen 10 jaar tamelijk nat geweest is. Het Grote Vlak valt in de loop van juni droog in het Pompevlak blijft de oostelijke helft permanent onder water staan. Het zuidelijk deel van het gebied is een zeer nat duinterrein, waarin drie duinplassen, nl. de Geul en de beide Horspolders, liggen. In totaal komen er dus vier duinmeren in het gebied voor, wat op zichzelf natuurlijk al een gunstige toestand voor eenden achtigen is.

EENDENSOORTEN

Hieronder is een tabel te zien waarin ik de broedgegevens van de afgelopen 10 jaar, waarin ik als vogelwachter in de Geul heb dienst gedaan, verwerkt heb. De gegevens komen dus uit het archief van SBB en zijn in de loop der jaren verzameld door de vogelwachters van de Geul en de Bollekamer. Zoals te zien is zijn er geen exakte getallen gegeven, maar codes. Er zitten uiteraard wel getallen in de archieven, maar het is zeer de vraag in hoeverre die het werkelijke aantal paren weergeven. Dat komt omdat er, zeker in het verleden, voornamelijk nestvondsten werden genoteerd. Dit getal werd dan eventueel nog aangevuld met een aantal geschatte nesten en zo kwam men tot het uiteindelijk opgegeven aantal. Wanneer het gaat om een soort die met enkele paren aanwezig is zijn dergelijke cijfers natuurlijk wel betrouwbaar, maar voor soorten met meer dan pakweg 5 paren zijn ze meestal te laag. Daarom leek het me beter de getallen te vervangen door een lettercode. Op die manier krijg je toch een globaal overzicht dat de verhoudingen vrij goed weergeeft.

TABEL 1: Eenden als broedvogels in de Geul en Bollekamer van 1975 t/m 1984

	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84
Wilde eend	D/D	C/D	C/D	C/D	B/D	C/D	C/D	C/D	C/D	C/D
Wintertaling	C/C	B/B	B/C	B/B	B/B	B/B	A/B	B/B	B/B	B/B
Zomertaling	B/A	B/-	-	-	-	-	-	-	A/A	A/-
Krakeend	B/A	B/A	B/A	B/A	-/A	-/A	-/B	A/-	A/B	B/B
Pijlstaart	B/-	B/-	A/-	-	-	-	-/B	B/A	A/A	B/B
Slobeend	C/C	B/C	C/C	C/C	B/C	C/C	B/C	B/B	C/B	C/-
Kuifeend	B/B	B/-	B/-	B/-	B/-	B/A	B/-	B/-	B/-	B/-
Tafeleend	B/-	B/-	B/-	B/-	B/-	B/-	B/-	B/-	B/-	B/-
Bergeend	C/C	C/C	C/C	C/C	B/C	B/C	C/C	C/C	C/C	C/C

NB: A= 1 broedpaar, B= 2 t/m 10 paren, C= 11 t/m 50 paren en D= meer dan 50 broedparen. De letter voor de schuine streep heeft betrekking op de Geul, die er achter op de Bollekamer.

Er komen dus 9 soorten eenden als broedvogel in het gebied voor. Deze zullen alle in het kort de revue passeren.

Wilde eend.

Zoals in de tabel te zien is komt deze soort vooral talrijk in de Bollekamer tot broeden. De wilde eenden die hier broeden trekken echter grotendeels met hun jongen weg uit dit terrein naar het polderland. Dit dan in tegenstelling tot de Geul, waar de duinplassen goede mogelijkheden voor het opgroeien van de jongen garanderen. De wilde eend broedt in allerlei vegetatietypen, zelfs in helmduinen of op open plekken in duindoorn-vlierstruweel. Toch genieten struikheidevelden vanuit de voorkeur wat ook de hoge aantallen in de Bollekamer kan verklaren.

Wintertaling.

Deze soort is helaas veel schaarser dan de vorige. Alleen in 1975, toen de grondwaterstand in de duinen sterk gestegen was, bedroeg het aantal broedparen 47, wat mogelijk een gevolg is geweest van het schokeffect dat de vrij plotselinge verhoging van het waterpeil op de vegetatie uitoefende. In ieder geval schommelde het aantal in de jaren daarna tussen de 5 en 20 paren. De soort broedt vooral in heiveldjes, maar ook wel in grasachtige vegetaties en heeft behoefte aan ondop water als fourageergebied.

Zomertaling

Na het opnieuw nat worden van het Grote Vlak en Pompevlak in 1956 was de zomertaling hier een regelmatige broedvogel. Voor nadere gegevens zie Dijkse en Dijkse (1977). In de jaren '77 t/m '82 ontbrak ze als broedvogel, wel werden er jaarlijkse doortrekkers gezien, maar broeden was in die periode niet aannemelijk. De laatste jaren is de soort gelukkig weer als broedvogel present. Dit jaar (1985) met 3 paar. De zomertaling heeft een uitgesproken voorkeur voor ondiep water met een tamelijk voedselrijk vegetatietype, met planten als dotterbloem, gele lis etc. In dat opzicht vormen de genoemde valleien, omgeven door voldoende drogere plekken met ruige grassachtige vegetaties om in te broeden een ideaal terrein voor deze soort.

Krakeend.

Het broeden van deze soort op Texel werd in 1970 voor het eerst met zekerheid vastgesteld, en wel in de Geul. Sindsdien heeft ze jaarlijks in het zuidelijk duin

gebroed, maar de stand is toch steeds laag gebleven. Wat hier de reden voor is weet ik niet, zo kieskeurig lijkt de soort me niet te zijn. Wat het gedrag betreft lijkt ze veel op de wilde eend, waarmee ze ook vaak samen aan te treffen is. Krakeenden zijn zowel in ondiep water als in de Geulplas en Horspolders waar te nemen, terwijl men zich ook over de aanwezigheid van krakeenden op de droge kwelder in de Mokbaai niet hoeft te verbazen, hoewel dat de eerste keer misschien wat vreemd overkomt.

Pijlstaart.

De pijlstaart broedt al heel lang jaarlijks in enkele paren in het gebied, hoewel er ook wel jaren zijn geweest waarin het broeden niet kon worden vastgesteld. Het aantal paren schommelt meestal tussen 1 en 5, in 1984 werd met 6 paar de tot dusver hoogste stand bereikt. Er worden ook jaarlijks nesten gevonden en/of nesten met pulli gezien.

Slobeend.

In de groep van de grondeleenden is dit na de wilde eend de meest algemene soort. De slobeend heeft een voorkeur voor ondiep water als fourageergebied, ze nestelt vooral in dichte zandzegge- of duinrietvegetaties, maar ook wel in heiveldjes of helmduinen. Zowel van deze soort als van de wilde eend verzamelen zich nogal wat mannetjes in het gebied om er te ruien.

Kuifeend.

Hiermee komen we tot de groep van de duikeenden, waarvan hier 2 soorten als broedvogel voorkomen. De kuifeend is van deze twee de talrijkste en lijkt de laatste jaren ook nog toe te nemen. Ze broedt evenals de tafeleend alleen rond de vier duinmeren in het terrein. De nesten liggen doorgaans zeer dicht bij open water of moeras, zodat de wijfjes snel met hun jongen naar het water kunnen.

Tafeleend.

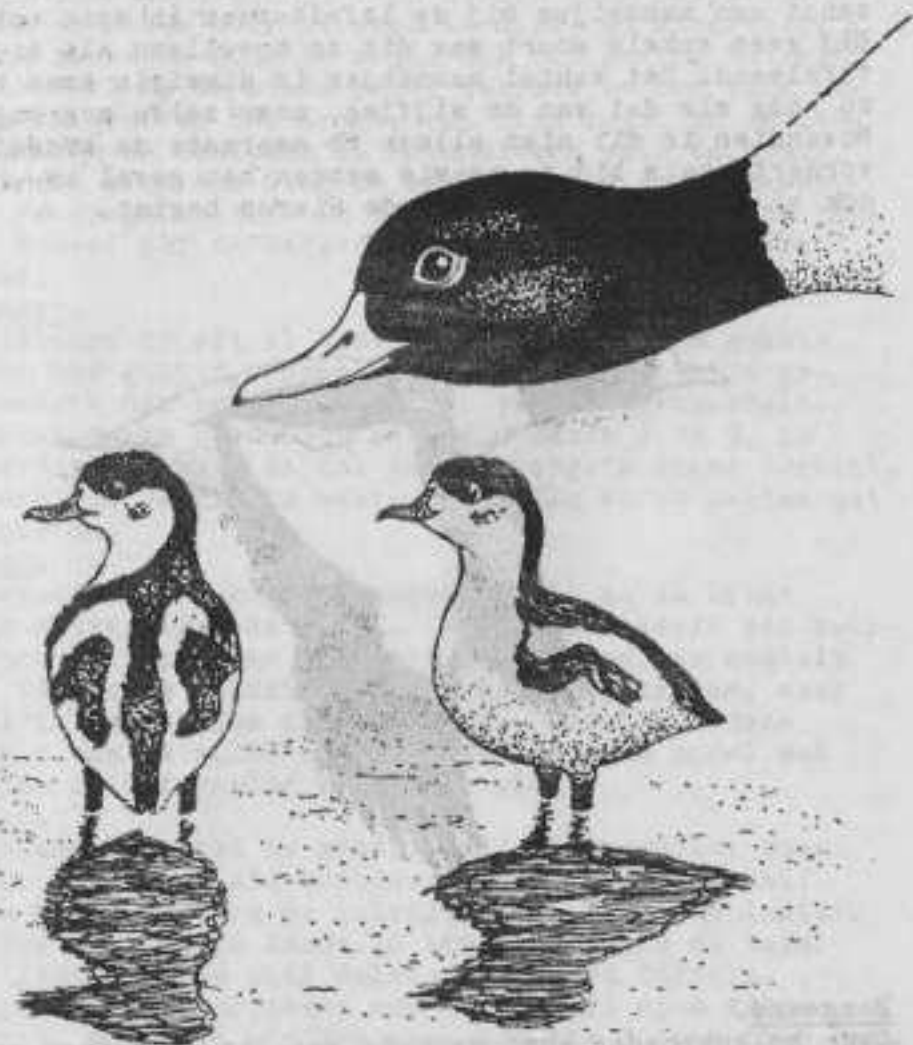
De tafeleend is op Texel altijd een zeldzame broedvogel gebleven, hoewel ze er al jaren als zodanig voorkomt. Ze broedt zo mogelijk nog dicht bij het water dan de kuifeend; we hebben diverse keren nesten gevonden op plaatsen waar je op het moment van de vondst al-

leen op lieslaarzen kon lopen. Merkwaardig is het overschot aan mannetjes bij de tafeleenden in deze omgeving. Bij geen enkele soort was dit zo opvallend als bij de tafeleend. Het aantal mannetjes is dikwijls twee maal zo hoog als dat van de wijfjes, soms zelfs nog hoger. Bovendien is dit niet alleen zo naarmate de broedtijd vordert-zoals bij de meeste eenden het geval is-, maar ook al voor het leggen van de eieren begint.

Bergeend.

Deze holenbroeder komt vanouds veel in de duinen voor. Het bepalen van het aantal broedparen is echter geen eenvoudige opgave, ten eerste omdat het haast ondoenlijk is alle broedplaatsen in het gebied te lokaliseren, ten tweede omdat er altijd een onbekend aantal niet-broedvogels is, vooral in de Mokbaai, maar ook in de duinen.

Betekenis van het gebied en het beheer voor eenden.
Van de volgende soorten is het voorkomen als broedvogel op Texel in de afgelopen 10 jaar geheel of vrijwel geheel tot het duingebied rond Den Hoorn beperkt gebleven: zomertaling, kraakeend, pijlstaart en tafeleend. Wanneer we daarbij nog de vrij aanzienlijke aantallen broedparen van de overige vijf eendenscorten van het gebied voegen lijkt het niet overdreven om te stellen dat dit voor broedende eenden het meest waardevolle terrein van het eiland is. Alleen de sidereend komt er niet broedend voor, afgezien van een incidenteel broedgeval in 1982. Toch lijkt met name de omgeving van de Mokbaai zeer geschikt voor deze soort; het wachten is waarschijnlijk op overbevolking elders, hoewel daar op dit moment nergens op Texel sprake van is.

De variatie aan broedende eenden is kennelijk een gevolg van de aanzienlijke variatie aan fourageer- en broedgebied die er in deze duinen te vinden is. Enerzijds is er relatief diep water voor soorten als kuif- en tafeleend, anderzijds zijn er ook veel plekken met ondiep water voor grondeleenden. Van deze laatste groep lijken met name de beide talingen en de slobseend de meest kieskeurige soorten te zijn. De genoemde verscheidenheid aan terrein- en vegetatietypen is niet alleen een gevolg van natuurlijke factoren als ouderdom van het gebied en grondwaterstand, maar ook van het beheer dat hier al geruime tijd wordt gevoerd.

Zoals bekend wordt in bepaalde delen van het terrein door Staatsbosbeheer al jaren een maai-beheer gevoerd. Voor de eenden is dit met name van belang in het Grote Vlak, het Pompevlak en de Geul. Hier worden sommige stukken jaarlijks, andere één maal per twee jaar gemaaid, terwijl er uiteraard ook aanzienlijke stukken van de genoemde valleien nooit gemaaid worden. Overbodig te zeggen dat hierdoor een grote variatie in de aanwezige vegetaties ontstaat. Het maai-beheer zorgt er voor dat er open water blijft in de Geulplas, terwijl er ook grote stukken van de andere valleien voldoende open blijven.

Men mag veilig aannemen dat er zonder dit beheer op den duur overal riet en wilgenstruweel zouden verschijnen, zoals dit ook in het grootste gedeelte van de vroeger open Geul is gebeurd. Zoists zou natuurlijk zeer nadelig zijn voor de eenden. Het maai-beheer is dus niet alleen van belang voor het behoud of het verkrijgen van botanisch waardevolle begroeiingen maar ook voor de eenden en weidevogels. Daarnaast heeft het maaien een heel eenvoudige praktische achtergrond: men heeft het maaisel nodig voor het begaanbaar en stuifvrij houden van de vele wandelpaden in de duinen.

Enkele tips voor het doen van waarnemingen.

Hoewel diverse lezers redelijk goed in het besproken gebied bekend zijn, is het misschien toch zinvol om hieronder nog wat over de mogelijkheden voor het waarnemen van eenden in het gebied te zeggen. Er zijn vijf plaatsen waar men, zonder in het afgesloten gedeelte te komen, gedurende het hele jaar of een deel van het jaar goed naar eenden kan kijken:

Het Grote Vlak: hier kan men vanaf het Hoornderslag in de periode half maart tot half mei alle 6 grond-eenden van het gebied waarnemen. Na half mei neemt de begroeiing sterk toe en worden de vogels teveel aan het oog onttrokken, terwijl later het gebied ook nog droogvalt.

De Geulplas: hier is vooral de periode maart tot september interessant. Daarna nemen de eenden snel af op de plas en in het winterhalfjaar biedt de Geulplas de waarnemer helaas maar weinig bijzonders. Waardoor dit precies veroorzaakt wordt weet ik niet, het is in ieder geval een jaarlijkse terugkerend ritme. Mogelijk staat het in verband met het voedselaanbod. In de Geulplas kunnen allerlei soorten gezien worden. In de periode half februari tot half april is het vaak mogelijk om groepjes blatsende brilduikers te bekijken, die een prachtig schouwspel opleveren.

De Mokbaai: in de baai zijn het hele jaar eenden te zien. In de broedtijd vooral bergeenden, maar ook wel wilde eend, kraakeend en slobeend. In het winterhalfjaar vooral smient, pijlstaart en wintertaling.

Wie langs de Mokweg doorrijdt tot het AOK kan vanaf het dijkje bij de haven tal van soorten in het uitgebaggerde, diepe, water voor het kamp bekijken. Dat is met name in de winter interessant, wanneer er brilduikers, middelste zaagbekken en eiders zijn. Maar ook de fuut, geoorde fuut, kuifduiker en roodkeelduiker behoren tot de mogelijkheden.

De oostelijke en westelijke Horspolder: hier kan men over het algemeen dezelfde soorten zien als degene die ook op de Geulplas voorkomen. Alleen zijn hier ook in de winter flinke aantallen eenden te zien. Toch hebben we de indruk dat de aantallen, met name in de oostelijke plas, de laatste jaren wat minder zijn geweest in de trektijden. Dit is mogelijk een gevolg van de vrij aanzienlijke stijging van het grondwaterpeil in deze omgeving. Hierdoor is namelijk de ondergedoken waterplantenvegetatie in de Horspolders, in tegenstelling tot vroeger, voor grondeleenden grotendeels onbereikbaar geworden.

Kees Bruin

VAN NIETS TOT SKOR

Er werd mij gevraagd eens te vertellen hoe de Skor vervaardigd wordt. Allereerst wordt natuurlijk de copy gemaakt. Frits-Jan Maas en Adriaan Dijkse schrijven de vaste rubrieken: zeetrek-en veldwaarnemingen. Deze copy belandt bij Sytke Dijkse (voorheen bij Marcel Groenendaal). Zij typt alles uit, verzamelt plaatjes en verzorgt de lay-out. Dan wordt de Skor gestencild op de Jozefschool door Jan Driehuis en Dick Schermer. Gerard Nieuwland verzorgt de omslag, vouwt, niet en snijdt de Skorren op het NIOZ. Hij verstuurt de Skorren naar de 'buitengewesten'. Hans Witte, Jet Drijver en Adriaan Dijkse brengen de Skorren rond in Den Burg, Oudeschild, Oosterend en De Koog.

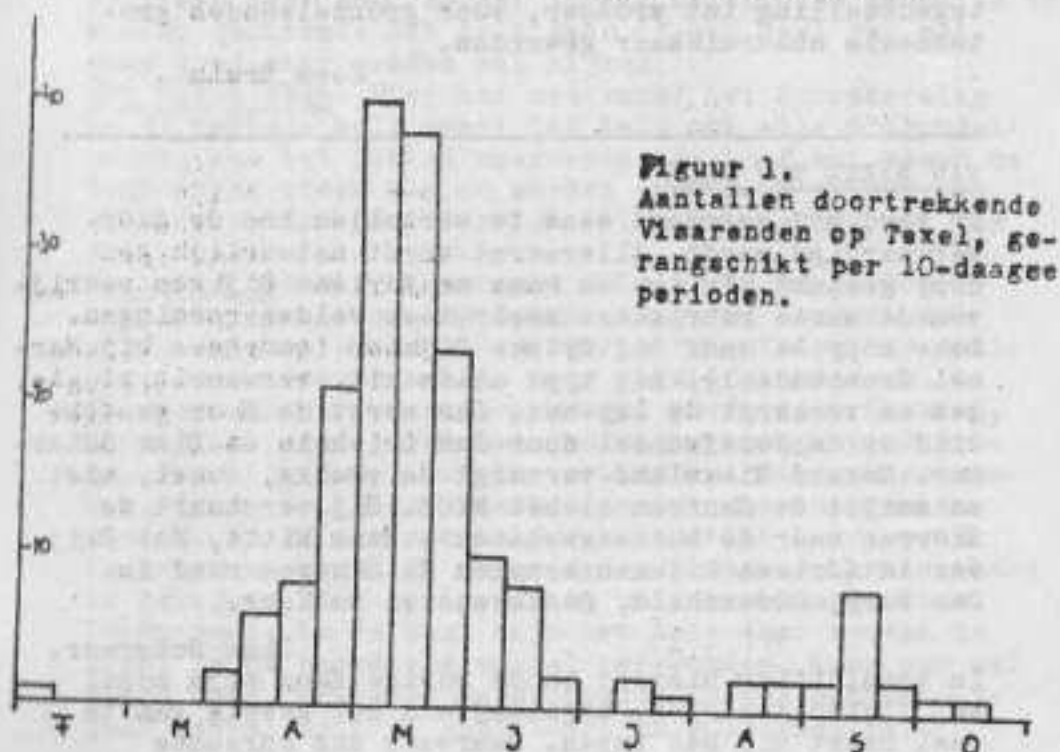
Dick Schermer.

In aansluiting hierop: in de vorige Skor zijn nogal wat fouten geslopen, ongetwijfeld het gevolg van te veel haast bij het typen. Daarvoor dus oprechte excuses!

Sytke

DE TREK VAN DE VISAREND OVER TEXEL

Na de Draaihals, de IJsvogel en de Blauwborst nu eens een wat grotere soort in onze trekoverzichten. De Visarend, een opvallende en indrukwekkende verschijning die meestal overvliegend wordt waargenomen, maar soms ook wel eens vissend in bijvoorbeeld De Geul of De May. Bij het rubriceren van de waarnemingen doen zich altijd moeilijkheden voor. Bij de grote roofvogels krijgen we bijvoorbeeld van één datum soms diverse waarnemingen van verschillende plaatsen. Vooral in het voorjaar met een reeks bewakers in de duinreservaten kunnen we een Visarend of een wouw soms van zuid naar noord volgen. Ik heb dit soort gevallen als één exemplaar gerekend, hoewel het natuurlijk lang niet altijd echt zeker is dat het hetzelfde dier betreft. Daarbij komt ook nog

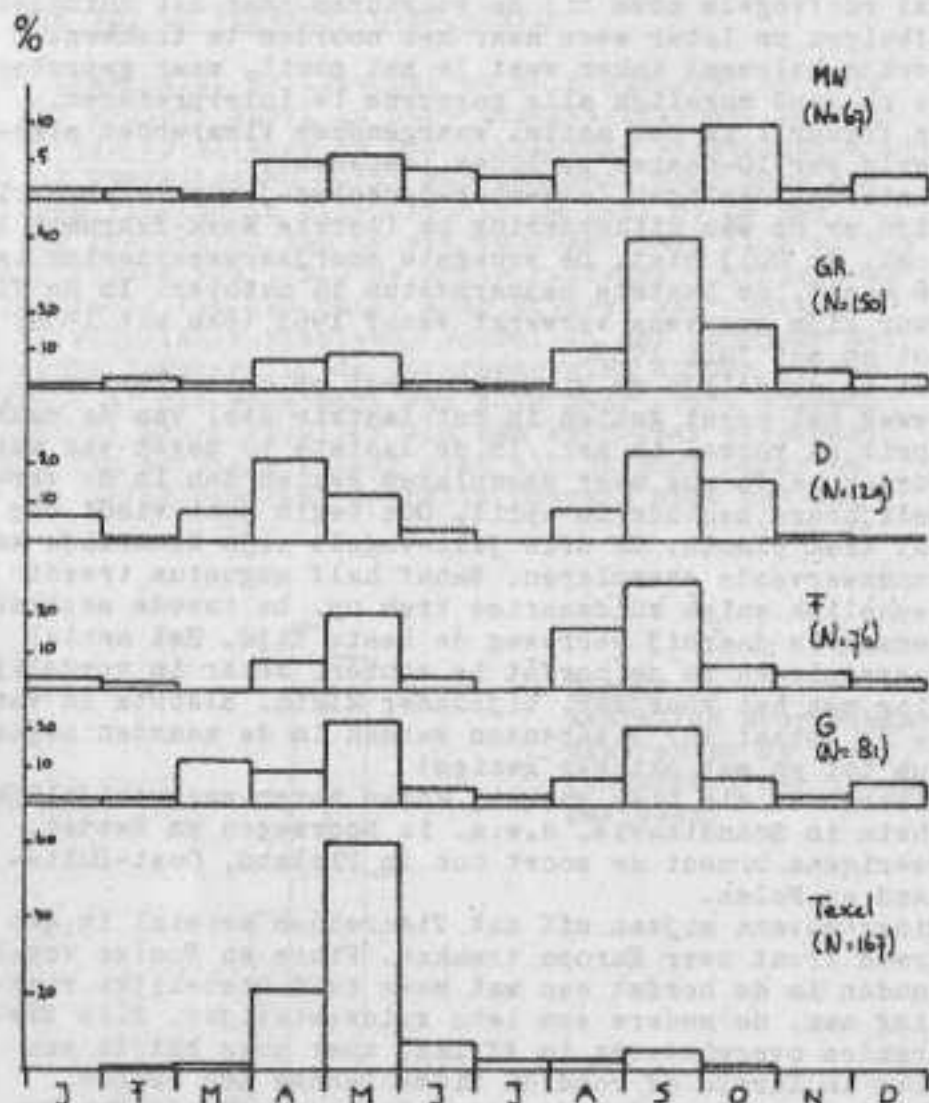
Figuur 1.
Aantallen doortrekkende
Visarenden op Texel, ge-
rangechikt per 10-daagse
perioden.

dat roofvogels soms bij de vuurtoren naar het zuiden afbuigen om later weer naar het noorden te trekken. Kortom helemaal zeker weet je het nooit, maar geprobeerd is zo goed mogelijk alle gegevens te interpreteren. In figuur 1 is het aantal waargenomen Visarenden afgebeeld per 10-daagse perioden (decaden). Winterwaarnemingen (november-december-januari-februari) zijn er op één uitzondering na (eerste week februari 1 ex. de Bol) niet. De vroegste voorjaarswaarneming is 26 maart, de laatste najaarsdatum 14 oktober. In de figuur zijn gegevens verwerkt vanaf 1963 (één uit 1952) tot en met juli 1985.

Het is duidelijk de Visarend wordt op ons eiland verreweg het meest gezien in het laatste deel van de maand april en vooral in mei. In de laatste 10 dagen van mei worden zelfs nog meer exemplaren gezien dan in de vergelijkbare periode in april. Ook begin juni vindt nog wat trek plaats. De drie juli-vogels zijn kennelijk rondzwervende exemplaren. Vanaf half augustus treedt kennelijk enige zuidwaartse trek op. De tweede septemdecade is daarbij verreweg de beste tijd. Het aantal waarnemingen in de herfst is echter, zeker in vergelijking met het voorjaar, bijzonder klein. Slechts 14 vogels in totaal 167 Visarenden werden in de maanden augustus tot en met oktober gezien!

Visarenden die hier voorbij komen horen waarschijnlijk thuis in Scandinavië, d.w.z. in Noorwegen en Zweden. Overigens broedt de soort ook in Finland, Oost-Duitsland en Polen.

Ringgegevens wijzen uit dat Visarenden meestal in een breed front over Europa trekken. Finse en Poolse vogels houden in de herfst een wat meer zuid-oostelijke richting aan, de andere een iets zuidwestelijke. Alle Visarenden overwinteren in Afrika, maar soms blijft een dier in Europa of rond de Middellandse Zee hangen. Het is opvallend dat de soort in bijvoorbeeld Zweden al van eind maart tot mei op de broedplaats terug komen en in Finland van midden april tot begin mei. Al in de 2e helft van april kunnen ze beginnen met het leggen van de eieren. De meeste echter beginnen in mei en in Noorwegen rond de 20e mei. Het lijkt dus merkwaardig dat juist in die tijd de meeste Visarenden bij ons doorkomen!

Figuur 2. Maandpercentages van het totaal aantal waargenomen Visarenden in een aantal verschillende gebieden. MN= Midden-Nederland, GR= Grote Rivierengebied, D= Drenthe, F= Friesland en G= Groningen. N= het totaal aantal exemplaren waarover de percentages zijn berekend.

Zou een groot deel van onze doortrekkers heel noordelijk broeden? Waarschijnlijker is te veronderstellen dat het dieren zijn die (nog) niet broeden. Visarenden beginnen daarmee tussen hun derde en vijfde levensjaar. In de eerste zomer schijnen ze vooral in de omgeving van het overwinteringsgebied in Afrika te blijven. In de tweede zomer trekken ze wel in de richting van de broedgebieden, om daar wat rond te hangen. Soms worden dan ook al paren gevormd. De kans is groot dat juist deze vogels (in hun 3e kalenderjaar dus) zonder veel haast in mei/juni langs onze kust trekken. Dit idee wordt versterkt door het gegeven dat in Finland ringvondsten van 2-jarige vogels pas in de derde mei-decade zijn gedaan. Na 18 maanden is een onvolwassen Visarend qua verenkleed al niet meer te onderscheiden van een adulte. In het veld zullen we dat dus nooit kunnen vaststellen. Verschilt de doortrek van de Visarend op Texel veel met die op andere plaatsen in ons land? Om die vraag te beantwoorden heb ik er een aantal regionale avifauna's op na geslagen. Omdat alle gebieden verschillen in oppervlakte en aantallen waarnemers heb ik per gebied per maand het percentage exemplaren uitgerekend van het totaal aantal waargenomen Visarenden aldaar. Een en ander wordt zichtbaar gemaakt in figuur 2. Er is nogal wat verschil! In de eerste plaats is het aantal Visarenden dat op Texel gezien wordt, zeker verhoudingsgewijs, heel wat groter dan in Midden-, Oost- en Noord-Nederland. Verder blijken elders toch meer winterwaarnemingen gedaan te worden. Het grote verschil echter zit in het hele doortrekpatroon. Alle andere gebieden kennen naast doortrekpieken in april-mei ook een echte herfstpiek. In Midden-Nederland en het Grote Rivierengebied verschijnen in de herfst zelfs duidelijk meer Visarenden dan in het voorjaar. In de drie noordelijke provincies liggen lente- en herfst aantallen wat dichter bij elkaar. Het is jammer dat ik geen uitgebreidere gegevens van andere kustgebieden heb. Het is echter opvallend dat in 'Vogels van de duinen' de Visarend alleen doortrekker in de herfst genoemd wordt en dat de Avifauna van Walcheren ook meer najaarsvogels opgeeft (6 tegen slechts één uit het voorjaar).

Is er een verklaring voor de grote en late voorjaars-
piek op Texel te vinden? Als we alleen in het voorjaar
veel krachtige oostenwinden zouden hebben en in augus-
tus-september niet, zou stuwning door de wind tegen de
kust een reden kunnen zijn. Maar ook in de nazomer ken-
nen we vaak perioden met oostelijke winden!

Eerder valt er aan te denken dat de trekroute van de
Visarend (in breed front over Europa trekkend) eigenlijk
gewoon oostelijk van ons ligt. Zoals bijvoorbeeld ook
die van Kraanvogels en veel soorten ganzen. De onvol-
wassen dieren, niet aan een strikt tijdschema gebonden,
wijken kennelijk wat meer uit en passeren meer via de
kustgebieden.

Ook in het najaar koersen de meeste dieren kennelijk
oostelijk van ons langs. Via Denemarken komend en zuid,
zuidwest aanhoudend is Texel natuurlijk een uithoek,
maar wordt noordelijk en oostelijk Nederland nog juist
wel aangedaan. De jonge dieren vliegen in dat jaarge-
tijde kennelijk ook oostelijk langs en het is duidelijk
dat de Visarend niet die sterke westelijke tendens heeft
die dan zoveel andere vogels wel bij ons doet belanden.
Het is tenslotte opmerkelijk dat in tegenstelling tot
vele plaatsen in Midden-Europa ook in Engeland de soort
in het voorjaar meer wordt gezien dan in de nazomer-
herfst.

Naaat de regionale avifauna's van de in de tekst ge-
noemde gebieden werd voor het vergaren van gegevens
ook gebruik gemaakt van: Handbook of the birds of
Europe, the Middle East and North Africa, Volume II en
Handbuch der Vögel Mitteleuropas, Band 4.

Adriaan Dijkse

WAARNEMINGEN NR. 22 (MEI-JUNI-JULI)

Het is verheugend dat naast de trouwe Texelse inzen-
ders/doorgevers van waarnemingen, ook steeds meer
'overkanters' de weg richting VWG Texel weten te vin-
den. Er komen immers zoveel vogelaars naar het ei-
land, die moeten toch ook een massa leuke dingen zien.
Overigens krijg ik ook een beetje de indruk dat enkel
vaste Texelse 'briefschrijvers' de laatste maanden wa-
aan het verslappen zijn!

Het voorjaar gaf dit jaar eigenlijk geen heel grote
zonderheden te zien. Via, via hoorde ik wel een aantal
min of meer officiële berichten over zeldzame zaken,
maar die zullen wel elders gepubliceerd worden.
Vooral in de tweede helft was vrij veel trek, o.a. van
roofvogels (visarend, wouwen, wespandief). Van enkele
soorten zijn we nu pas toe aan het vermelden van de
eerste voorjaarswaarneming. Ze staan tussen alle ande-
ren in.

Tenslotte nog een verbetering/aanvulling op Waarnemingen
21. Het is natuurlijk wel leuk te melden dat ML 2 op
Middelste Zaagbekken zag, maar juist essentieel in de
rubriek is ook de datum waarop. Welnu die ontbrak en
vandaar alsnog hier gepubliceerd: 30-4-85.

De Waarnemingen

Roodhalsfuut: vanaf 8-7 1 adult ex. op W'zee bij de IJ-
zeren Kaap (op 21-7 1 ex. aldaar) (FM).

Gecorde Fuut: 5-7 alweer een adult ex. in zomerkleed
de IJzeren Kaap (FM).

Vanaf begin juli is dit toch altijd weer een leuk stuk
Waddenzee. Zie ook bij de eenden.

Aalscholver: ontbreekt nu in geen enkele maand meer op
of bij Texel; 24-7 ± 100 ex. Z over NRC (AD).

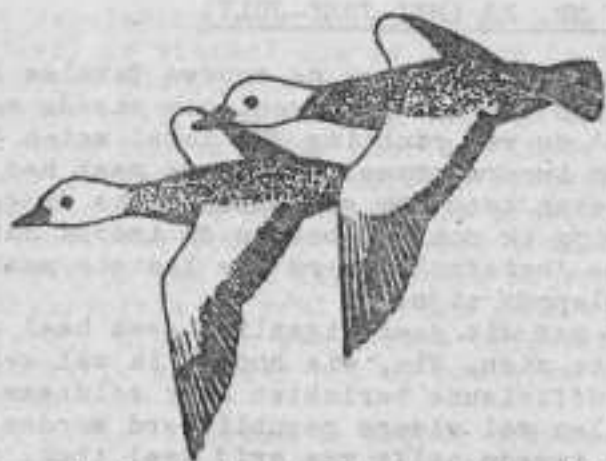
Ooievaar: 27-5 1 ex. ZW bij Vuurtoren (FM).

Knobbelswaan: in juli is ook deze soort alweer in bewa-
king: 11-7 8 exx. N boven De Koog (SD).

Rotgans: 12-6 nog 1 ex. Mokbaai (LD).

Witbuikrotgans: 13-5, 16-5 en 4-6 1 ex. Mokbaai (div.w).

Casarca: 16-5 1 ex. Mokbaai (KO&AO e.a.), 19-5 1 ex.
ongetwijfeld hetzelfde Mokbaai; dit ex. was heel schu-

werd later ook in de Horspolders gezien (AD&SD en ook HR), 18-5 1 ex. tussen Bergeenden in de Bleekersvallei, maar dit ex. was een ♂ zodat er dus 2 exx. op Texel aanwezig waren (FM&EB).

Smient: 19-5 1 ♂ ex. Dijkmanshuizen (FM).

Amerikaanse wintertaling: de Amerikaanse ondersoort van de wintertaling, een ♂, werd op 13-5 ontdekt door KO&AO in De Geul, 14-5 zelfde ex. Mokbaai (CB e.a.).

Grote Zeeëend: 10-7 1 ♂ ex. W'zee bij Zandkes (FM).

Middelste Zaagbek: vanaf 5-7 ♂ ex. (in eclips) op W'zee bij Nieuwe Schild, 10-7 ook ♀ ex. bij IJzeren Kaap (FM).

Wespendief: doortrek in twee 3-daagse periodes in mei, 16e/18e 7 exx. (mogelijk enkele dezelfde) en 25e/27e tenminste resp. 6, 13 en 9 exx. (diverse wrns); een oostelijke wind begin juli bracht weer wespendieven: 3-7 1 ex. N W'duinen, May en Slufter, 4-7 2 exx. Mienterglop (HF), 5-7 1 ex. N boven NRC (AD) en tenslotte 13-7 1 ex. Z (alweer herfsttrek?) Mienterglop (HF).

Zwarte Wouw: 26-5 1 ex. Zeeburg (BS), 27-5 1 ex. Mokbaai en 1 ex. (zelfde?) NO bij Vuurtoren (resp. CB en FM) en 29-5 1 ex. Loodsmansduin (CB).

Rode Wouw: een hele reeks meldingen, alle op 26 en 27-5; op de 26e tenm. 4 exx. N (div. wrns) en 27-5 1 ex. De Geul (CB) en 1 ex. NW Mienterglop (HF).

Grauwe Kiekendief: 14-5 1 ♀ ex. naar Vlieland bij Vuurtoren (KO&AO) en 20-5 nog 1 ♀ ex. N Slufter (SBB).

Sperwer: 12-5 9 ex. De Koog (AD), 15-5 1 ex. W'duinen 30-5 1 ex. Rozendijk (FM), enkele niet precies gedateerde waarnemingen in de 2e helft van juli nabij de West Bos en Duin (MS).

Buizerd: tussen 11-5 en 18-5 tenm. 6 x 1 ex. (zelfde?) in omgeving W'duinen (div. wrns), 17-5 1 + 3 exx. N. Geul (KO&AO) en 22 en 24-6 1 ex. Biesbos (LD).

Visarend: ook deze soort trok sterk door maar grotendeels weer op andere dagen dan de wespendieven en wouwen: 13-5 2 exx, 14-5 3 exx, 15-5 3 exx, 17-5 4 exx, 18-5 2 exx, 23-5 1 ex (dit betreffen hoogstwaarschijnlijk alle verschillende exx. in totaal dus tenm. 15! op 12-7 1 ex. Pontweg (PW).

Roodpootvalk: 21-5 1 ♂ ex. 1e zomerkleed bij Den Hoorn (HR) en 12-7 1 ♀ ex. Den Burg (WE).

Smalleken: van 12-5 t.e.m. 18-5 (1 ♀ ex. N Bleekersvallei, HR) nog 7 exx. gemeld door div. wrns.

Bontbekplevier: ook de steltloper/plevierentrek begint aanvang juli alweer: 5-7 's avonds gehoord richting Z boven De Koog (AD).

Morinseplevier: 19 en 21-5 3 exx. nabij De Cocksdorp (PP).

Kanoetstrandloper: 17-6 1 overzomerend ex. achter AOK (CB).

Drieteenstrandloper:

26-5 nog 9 exx. op strand bij De Koog (AD&SD).

Kleine Strandloper: 23-5 1 ex. Wagejot (AD&SD).

Krombekstrandloper: 12-5 1 ex. Mokbaai (FM, KO&AO).

Bonte Strandloper: 17-6 1 overzomeraar achter AOK (CB).

Rosse Grutto: 23 en 28-5 resp ♂ en ♀ ex met blauw vleugelmerk (frans) Mokbaai (CB).

Regenwulp: voorjaars trek tenn. tot 21-5 (1 ex. N Duinpark, AD), 4-7 1 ex. De Muy (AD&SD e.a.).
Zwarte Ruiter: 14-6 2 exx. Mokbaai (CB).
Tureluur: zie Bontbekplevier.
Witgatje: 15-5 1 ex, 18-5 2 x 1 ex en 20-5 1 ex NO Nol van Bertus (resp. SBB, AD en FM).
Boaruiter: 15-5 2 ex. De Muy (FW), 17-5 1 ex. Mokbaai (CB), 18-5 1 ex. N Vuurtoren (KO&AO) en 1 ex. N De Geul (CB) en 20-5 1 ex. NO Nol van Bertus (FM).
Oeverloper: in mei algemeen, op 23-5 tenn. 30 exx. Wagejot (AD&SD).
Steenloper: 17-6 14 overzomeraars achter AOK (CB).
Zwartkopmeeuw: 16 en 18-5 2 ad. exx. W'duinen, 3-6 2 ad. de Muy en 2 ad. exx. Z Bleekersvallei (SBB); 16-5 bovendien 1 onvolw. ex. W'zee bij de Bol (KO&AO).
Dwergmeeuw: 11 t.e.m. 14-5 max. 4 ad. + 2 2e jrs exx. De Geul (div. wrns), 21-5 3 onvolw. exx. Horspolders-Mokbaai (HR). Bijna jaarlijks worden midden mei wel dwergmeeuwen boven de duinmeertjes gezien.
Kleine Mantelmeeuw: 19-5 's avonds reg. trek N: tussen 20.20 en 21.15 u. tenn. 50 tal zeereep zd. van Vuurtoren en + 25 t.p. Robbejager (AD&SD).
Zwarte Stern: diverse op 19-5: 1 ex. N strand De Koog (AD&SD), 4 exx. Horspolders (HR), 3 exx. NO Mokbaai en 5 exx. NO bij Den Hoorn (FM); 4-6 6 exx. NO Mokbaai (FM) en 21-6 nog 3 exx. Geulplas (CB).
Draaihals: 9-5, 13-5 2x, 14-5 en 16-5 steeds 1 ex. op verschillende plaatsen (div. wrns).
Zwarte Specht: 17-5 is laatste datum waarop 'het' ex. werd gehoord (FM).
Grote Pieper: 17 en 22-5 1 ex. Mienterglop (HF).
Duinpieper: 21 en 24-7 1 ex. insekten vangend op graasveldje Mienterglop (HF). Van Texel waren nog geen juli-wrn. bekend!
Boompieper: trok dit jaar wel heel lang door: 25-5 2 exx. Reddingboothuis (FM) en 31-5 2 exx. N De Muy (AD).
Noordse Gele Kwikstaart: 14-5 2 ♂ exx. de Geul (CB).
Rouwkwikstaart: 12-5 1 ex. Jan Ayeslag (KO&AO).
Kransvogel: 16-6 1 ex. Wagejot (FM & JM). Dit is de 10e Texelse juni-waarneming.
Tapuit: 14-5 tenn. 75 exx. Texels noordpunt (KO&AO). Trekt vaak nog later door, bijv. 23-5 1 ex. Wagejot (AD&SD).

Paapje: 14-5 tenn. 40 exx. Texels noordpunt (KO&AO).
Gekraagde Roodstaart: doortrek tot half mei: 14-5 1 ex. tuintje De Koog (AD), maar zeker 50-tal Texels noordpunt (KO&AO).
Zwarte Roodstaart: Nog 2 broedgevallen werden door CB uit Den Hoorn gemeld, hetgeen betekent dat er in 1984 tenn. 5 paren op Texel hebben gebroed. Uit 1985 nog geen zekere broedgevallen binnen gekregen. In de loop van juli alweer trek-zwerfbewegingen: 14-7 1 ex. op keet W'duinen (LD).
Heflijster: tot half mei nog grote aantallen, 14-5 meer dan 30 exx. Eyerl. duinen (SBB), 16-5 nog tenn. 4 exx. (div. wrns), 17-5 1 ♂ ex. (WE) en 18-5 1 ex. Bleekersvallei (FM&EB).
 Goms duiken midden in het broedseizoen zomaar zangvogels op die enige dagen op een vaste plaats zingen en dan weer even plotseling verdwijnen, zo ook op 17-6 1 ex. Tjiftjaf de hele dag zingend De Muy (FW) en 3-7 1 Boariet-zanger in de Westerduinen (LD).
Kleine Karekiet: 15-5 3 zing. exx. langs Waalenburgerdijk in de 1e voorj. wrn (SD). Geen vroegere??
Spotvogel: 1e voorjaars wrn. 13-5 1 zing. ex. sportveld Den Hoorn (SD).
 KO&AO schatten/telden de volgende aantallen doortrekkers bij Reddingboothuis-Vuurtoren-tuintjes op 14-5: Grasmus ong. 30 exx., Braamsluiper + 15 exx. enkele Tuinfluiters en Zwartkoppen, enkele 100en Phylloscopus-spec. en 8 exx. Bonte Vliegenvangers.
Fluiter: 11, 12 en 13-5 flinke doortrek, tenn. 6-tal zingend op plaatsen waar ze niet broeden (div. wrns.).
Vuurgoudhaantje: 15-5 1 ex. zingend bij De Koog (AD&SD).
Grauwe Vliegenvanger: 1e (?) voorjaars waarneming: 14-5 1 ex. bij Vuurtoren (KO&AO) en 1 ex. De Koog (AD&SD).
Grauwe Klauwier: 20-5 2 x 1 ♂ ex (mogelijk zelfde), 21-5 3 x 1 ex (2 ♂) W'duinen, Pelikaanweg en Muy en 24-5 1 ♂ ex. Vuurtoren (SBB, AD&SD, FM) zijn de enige waarnemingen. Van broeden in 1985 is me niets bekend (te nat en koud?).

Klapekster: 12-5 1 ex. De Slufter en 18-5 1 ex. De Westerduinen (beide SBB).

Vink: doortrekkers of zwervers; 25-5 1 ♂ ex. en 16-6 1 ♀ ex. bij Vuurtoren (FM).

Keep: 14-5 1 ex. N bij De Koog (AD), rond de 22e mei vliegt 1 ex. zich invalide tegen raam van kantoortje Woutershok (SBB).

Sijs: ondanks 24-4 2 exx. bij oude Texels Museum (LD), 30-4 1 ex. bos bij De Koog en 13-5 6 exx. bos bij De Koog (beide AD), 14-5 1 paartje de Dennen (FM&CR), 19-5 2 exx. bos bij De Koog en 23-7 3 exx. Pelikaanweg (weer beide AD) toch geen zekere aanwijzingen voor een broedgeval.

Kruisbek: 19-6 + 25 exx. (inclusief 1e kalenderjaar exx.) in de Dennen, daarna regelmatig 10-tal (LD). 16 en 17-7 ook 12-tal rond De Koog (AD&SD).

Ortolaan: 16-5 1 ♂ ex. niet uitgekleurd De Muy (PW).

Afkortingen: SBB= Staatsbosbeheer, CB= Cees Bruin, EB= Egge Boerma, AD, LD en SD zijn Adriaan, Lieuwe en Sytske Dijkse, WE= Wilma Eelma, H.F.= H. Fischer, FM= Frits-Jan Maas, JM= Jan Mulder, KO&AO zijn Kees en Arie Ouwerkerk, PP= Piet Postma, CR= Cees Roselaar, HR= Hans Russier, BS= Bernhard Spaans, MS= Maarten Stoepker en PW = Peter v.d.Wolf.

De tekeningen in dit nummer zijn gemaakt door: Frits-Jan Maas (74, 76, 90, 95), Kees Bruin (81, 82) Peter vd Wolf (93) en Sytske Dijkse (92).

Copy voor de volgende Skor graag inleveren vóór 1 oktober, waarnemingen voor de rubriek vóór 25 september. Hoewel de copy regelmatig blijft binnenstromen, blijven artikelen(en illustraties!!) van harte welkom!

Redactieadres: Sytske Dijkse, Duinroosstraat 20, 1796 BJ DE KOOG, tel. 02228-676

Waarnemingensecretaris: Adriaan Dijkse, adres zie boven.